

Jonas Dürch, Kyrkoherde Gustaf Fredrik Hjortberg med familj. Epitafiemålning omkr 1760, Släpps kyrka.

Från redaktionen

Det som vi i dag kallar feministteologi har sina rötter åtminstone ett sekel tillbaka i tiden i t ex *The Woman's Bible* av Elisabeth Stanton som kom ut 1899. Flera kända författare som Fredrika Bremer, Elin Wägner och Emilia Fogelklou (se detta nummers "förmoder") har också skrivit om kristendomen ur ett kvinnligt perspektiv.

Den moderna feministteologin växte fram i tät samverkan med befrielsesteologin i slutet av 60-talet. Befrielsesteologin blev de fattiga och förtryckta folkens sätt att återerövra den kristendom de blivit berövade; feministteologin blev ett sätt att synliggöra och återupprätta kvinnan i den kristendom som van- och misstolkats under århundradenas lopp. Detta arbete har i huvudsak utförts på tre nivåer och gällt kvinnors historia, kvinnors erfarenheter och de bibliska texternas språk.

Den historiska forskningen har lyft fram kvinnan ur de bibliska texterna och bemödat sig om att sätta in dem i dess historiska och sociala sammanhang.

Andra forskare har tolkat texter utifrån en kvinnlig erfarenhetsvärld och lyft fram text-

partier som berört den kvinnliga sfären, som brödbak, amning och förlossning.

Den språkliga inriktningen har velat medvetandegöra det könsbestämda i de bibliska texterna. Man har också forskat i ordens ursprung och kunnat peka ut uppenbara förvanskningar i sentida bibelöversättningar som t ex att den manliga treenigheten Fadern, Sonen och den Helige Ande är en felöversättning. Eftersom Ande varken på hebreiska eller grekiska är maskulinum, har den kvinnliga principen osynliggjorts i senare översättningar.

I dag förs forskningsdebatten på flera fronter. Den som är allmänt känd handlar om kvinnans plats i kyrkan och förs mellan förespråkare för och motståndare till kvinnopräster.

Inom den feministiska teologin pågår en debatt om i vilken mån det är möjligt att rekonstruera en tidig demokratisk och "jämslälld" urkyrka och i vilken mån det går att belägga att en sådan existerat. Som en följd av denna diskussion debatteras också hur man ska förhålla sig till det eventuella faktum

att kvinnor alltid underordnats män i såväl religiös praktik som teori. Några vill följa teologen Mary Dalys exempel och förespråkar en ny religiös gemenskap enbart för kvinnor, medan andra talar för en mer reformistisk linje som går ut på att restaurera den redan existerande kyrkan.

Den feministiska teologins nära släktskap med befrielse-teologin, kan tydligt skönjas i Rosemary Radford Ruethers redan klassiska text om mariologin. Ruether härleder det kvinnoförakt som många av de bibliska texterna vittnar om, till rädslan för den död (som kopplas ihop med sexualitet och födelse) som kvinnor som Eva och modern görs ansvariga för. Grunden för en alternativ mariologi som inte gör den kvinnliga sexualiteten ansvarig för synd och död, hittar Ruether i Lukasevangeliet och speciellt i Marias lovsång. Ruether ser Marias frivilliga val att föda Messiasbarnet som den första frivilliga troshandlingen. Hon pekar också på den revolutionära potential som finns i texten och hur Maria representerar de fattigas och förtrycktas samfund i sin genskap av kvinna.

Dagny Kaul låter sig inspireras av Mary Dalys teorier i sin artikel om synd och skuld. Mary Dalys patriarkatsteori förklarar förhållandet mellan könen i termer av könskastsystem. Religionen är ett redskap för patriarkatet i undertryckandet av kvinnorna. Teologin undviker att konfrontera ondskans djupare dimension genom att ta den patriarkala kopplingen mellan kvinnor och ondska för given. Det blir då en religiös plikt för kvinnorna att axla patriarkatets bördor. Kvinnors arvsynd är påtvingad medskyldighet i patriarkatet – en arvsynd som genom socialisation överförs från generation till generation.

Dagny Kaul gör en genomgång av det traditionella syndabegreppet och visar hur mansrelaterat det är. Exempelvis räknas självhävdelse som en central synd, men har ringa relevans för kvinnors livssituation. Deras synd är av ett annat slag, nämligen självförnekelse.

Lone Fatum ger sig in i debatten om en demokratisk och jämställd urkyrka kan ha existerat. Hon menar att den feministiska teologin har styrts av önskingar och drömmar om hur det borde vara, snarare än av de histo-

riska fakta som texterna pekar ut. Lone Fatum anser att den feministiska teologin måste avstå från påståendet att både medvetenhet och gemenskap skulle ha varit radikalt annorlunda före textproduktionen jämfört med efteråt. Den feministiska teologin måste respektera detta faktum som kvinnolivets historiska förutsättningar och villkor.

Hur frigöra sig från tidigare androcentriska tolkningar av bibeltexter? Barbro Ulfvarson menar att det är viktigt att först frilägga textens strukturer, för att sedan återvända till talet (bibeltexterna traderades en gång muntligt). Detta möjliggör den "misstänksamhetens hermeneutik" som frilägger repressiöns alla uttryck. I och med att texterna "levs" av en grupp människor i dialog med varandra, övervinns den kulturella distansen och texterna återerövrats av människorna själva. Bibeltexternas osynliggjorda och glömda kvinnor träder levande fram och påminner interpreten om hans/hennes egen situation och förankras på så sätt i den egna erfarenhetens jordmån.

Eva Lundgren undersöker sambanden mellan sexuell dominans och potentiell och könsmissig över- och underordning i själavården. Begreppet sexuell dominans, som förstås som ett integrerat element i manlig sexualitet, kan förklara hur köns- och positionsmakt förstärker varandra på ett sådant sätt att en professionell över- och underordningsrelation (med mannen i den överordnade positionen) sexualiseras. De kvinnliga prästerna står för den radikala brytningen med själavården som ett erotiskt fält. En kvinna med en klar formell auktoritet står hela tiden i ett motsättningsförhållande till den underordning som hon som kvinna förväntas gå in i.

*

Till sist vill vi tacka Barbro Ulfvarsson för att hon tålmodigt förklarat alla teologiska termer som varit obekanta för oss! Vi vill också önska alla våra läsare en riktigt härlig sommar. *KVT* återkommer i september med ett dubbelnummer om kvinnoforskningens landvinningar.